

<https://www.youtube.com/watch?v=HCpQI9eM0Qk>

1. Havf ve Reça dengesi ne demektir?
2. Gençlik ve yaşlılık dönemlerinde insan hangi duygularla yaşmalıdır?
3. Peygamber Efendimizi (SAV) saclarini beyazlatan ayet hangisidir?

HAVF VE RECA

Zümer/53. De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.

Yusuf/87. Ey oğullarım! Gidin de Yusuf'u ve kardeşini iyice araştırın, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez.

Talak/5. İşte bu, Allah'ın size indirdiği buyruğudur. Kim Allah'tan korkarsa Allah onun kötülüklerini örter ve onun mükâfatını arttırır.

Talak/4...Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona işinde bir kolaylık verir.

* Hz. Enes (radiyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ölmek üzere olan bir gencin yanına girmişti. Hemen sordu: "Kendini nasıl buluyorsun?" "Ey Allah'ın Resûlü, Allah'tan ümidim var, ancak günahlarımdan korkuyorum" diye cevap verdi. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) da şu açıklamayı yaptı: "Bu durumda olan bir kulun kalbinde (ümit ve korku) birleşti mi Allah o kulun ümid ettiği şeyi mutlak verir ve korktuğu şeyden de onu emin kılar."

Hz. Ebu Hureyre radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Ey mü'minler! Amel ve ibadetlerinizi) itidal üzere yapın, ifrattan kaçının. Zira sizden hiç kimseyi (ateşten) amelî kurtaracak değildir." Sahabiler: "Seni de mi amelî kurtarmaz, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Aleyhissalatu vesselâm: "Beni de, buyurdular. Eğer Allah kendi katından bir rahmet ve fazl ile benim günahlarımı bağışlamazsa beni de amelîm kurtarmaz!"buyurdular."

Evet, günahlardan kaçınıp Allah'dan inâyet beklemek, yarışircasına hayrât ve hasenât yolunda koşup sonra da Allah rahmetinin enginliği mülâhazasıyla o kapıya yönelmek sadık bir recâ ve sadıkların recâsıdır. Aksine, amelsiz hasenât beklemek veya ömrünü günah vadilerinde geçirdiği halde, Allah'ı kendi hesaplarıyla bir şeylere -estağfirullah- icbar ediyor gibi "buhbuha-i cennet" den dem vurmak yalancı bir recâ ve Hazret-i Rahmanü'r-Rahim'e karşı da bir saygısızlıktır.

Bir diğer ifade ile recâ; ilim, kudret ve irade sıfatları gibi, rahmet ve affediciliğin de ihata ve şümûlüne inanıp, ehadiyet dalga boyunda bir kısım teveccühlere muntazır olmak demektir. Kur'ân-ı Kerim'in rahmetin herşeyi aştığını (A'râf, 7/156); bir kudsî hadîsin de, ilâhî rahmetin her zaman gadabın önünde bulunduğunu ifade etmesi, zannediyorum, bu gerçeği hatırlatmaktadır. Şeytanların bile ümid ve ümniyeye kapılacağı böyle engin bir rahmete karşı lâkayd kalmak, hatta o rahmetin mevcudiyetini inkâr ma'nâsına gelen recâ hissini yitirip ye'se kapılmak affedilmeyen bir günahdır.

Gazze'de son dakikalarını yaşayan İmam-ı Şafî'nin recâ adına şu son ve dolgun soluklarını kaydetmeden geçemeyeceğim:

"Kalbim kasvet bağlayıp yollar da sarpa sarınca, ümidimi affına merdiven yaptım.. günahım gözümde büyüdükçe büyüdü ama, onu alıp affının yanına koyunca, affını tasavvurlar üstü büyük buldum."

Allah korkusunun insanı günahlardan uzaklaştırıp, O'na yönelttiği, O'na yaklaştırdığı yerlerde sürekli "havf" soluklamak; ye's çukurlarına düşüldüğü veya ölüm emarelerinin belirttiği zamanlarda da "recâ"ya sarılmak, havf-recâ dengesi adına ölçü sayılacağı gibi, ruhta hâsıl olan emniyet duygusuna karşı korku unsurlarını harekete geçirmek, ümitsizlik hazanlarının esip-savurduğu hengamda da recâ seralarına sığınmak da ayrı bir yaklaşım keyfiyeti sayılabilir. Bu itibarla, bazen en mükemmel amelin yanında duman duman korku tütebilir ve az bir amelin sağında-solunda da recâ tüllenebilir...

KABZ U BAST İLE HAVF U RECA

Kalbin Zümrüt Tepeleri'nde ifade edildiği gibi "Havf u reca (korku-ümit), iradî birer tavır, hak yolunun salikleri için bir ilk menzil ve ilk nokta olmasına karşılık, kabz u bast bir kısım iradî sebeplerin dışında hakikat yolcusunun yolunu kesen veya onu şahlandırıp kanatlandıran nihai sınırdan sızan sızan bir alış-veriştir. Havf u reca istikbale ait sevilip sevilmeyen şeylere karşı bir endişe hissi, bir ümitlenme neşvesi ise kabz u bast hal-i hazır itibarıyla kalbe gelen değişik boy ve renkteki dalgaların tesirinde kalbin neşveyle atması veya kasvetle kasılması şeklinde de yorumlanabilir. Havf u reca ile kabz u bast karıştırılabilir. Birisi insanın beklentileri ve inancı neticesidir. Diğeri haldir ve hemen her mertebede, her makam ve payede kulun başına gelebilecek bir şeydir. Yolcuyu sürekli alakadar eden bir husustur.¹

HAVF-RECA DENGESİ

İmam-ı Gazalî'ye göre insanda, gençlik devresinde havf, yaşlılık döneminde de recâ duygusu ağırlıklı olmalıdır.

DUYGULARDA İTİDAL

...Günümüzde havf-recâ hususunda yaşanan dengesizliklerden de söz etmek mümkündür. Mesela; halkı irşat konumunda olan insanların çoğu, sadece cenneti ya da cehennemi nazara verip; bu hususta insanları ya tamamen ye'se ya da aşırı bir güvene sevketmektedirler. Halbuki insan, bir taraftan amelinin işlemede kılı kırk yararcasına hassas davranırken, diğer taraftan da, bu amellerin, Cenab-ı Hakk'ın vermiş olduğu nimetlerin şükrünü edada yeterli olmayacağını ve bir insanın sadece ameliyle kurtulamayacağını düşünmesi de gerekir. Efendimiz (s.a.s) sahih bir hadislerinde: "Hiç kimse ameliyle kurtulamaz" buyurur. Sahabe Efendilerimiz: "Sen de mi ey Allah'ın Rasulü?" dediklerinde; "Evet. Allah'ın fazlı, bereketi olmazsa ben de kurtulamam' der. O halde insanın: "Ne günahım var? Aksine ben bu yaşımda iman etmiş, namaz kılmış, oruç tutmuşum.. o halde Allah bana ceza vermez" demesi, Allah'a karşı bir saygısızlık ve küstahlığın ifadesi; kendi nefsinin yerden yere vurup: "Benden bir şey olmaz, zaten şu ana kadar işlediğim hiç bir hayır da yok. Nasıl olsa cehennemliğim, o halde boş yere uğraşyoruz.." şeklinde bir mülâhazaya girip ümitsizliğe düşmesi de, ayrı bir saygısızlığın ve küstahlığın seslendirilmesidir.²

ALLAH'IN MEKRİNDEN YİNE ALLAH'IN RAHMETİNE SİĞİNİRİZ

Rivayette vardır ki, İblis ateş alevinden yaratılmış ruhani bir şahıs olup, yedi yüz yetmiş beş bin sene fütur getirmeden ve gevşeklik göstermeden Yüce Allah'a(c.c.) ibadet etmişti. İtaat ve ibadette o kadar ileriye gitmişti ki;

Dünya semasında âbid (çok ibadet eden) olarak,

İkinci kat semada râki (çok ruku yapan) olarak,

Üçüncü kat semada sâcid (çok secde eden) olarak,

¹ Kırık Testi

² Prizma 3, s:32

Dördüncü kat semada hâşi (çok saygılı) olarak,
Beşinci kat semada kânit (çok itaatkar) olarak,
Altıncı kat semada müctehid (çok gayretli) olarak,

Yedinci kat semada zâhid (masıvayı terk eden ve sadece Yüce Allah'ı (c.c.) arzulayan) olarak anılıyordu. Emri altında yetmiş bin melek vardı. Yeşil zümrülden kanada sahipti. Cennette Rıdvan meleğiyle birlikte bin sene kaldı. Duası müstecap olanlardandı. Bir gün Cenab-ı Hak tarafından yazılmış şu ibareyi gördü:

- "Bütün kullarım içinden bana çok yakın görünen birisi var ki, ben ona bir şey emredeceğim. O ise onu yapmayacak ve emrimi yerine getirmeyecek. Ben de onu kapımdan kovacak ve bütün ibadetlerini etrafa saçılmış toz zerrelere haline getireceğim. Senelerce yaptığı ibadet ve itaatlerin, hayır ve hasenatın en küçük bir karşılığını göremeyecek"

İblis bu mealdeki ibareyi görünce aklı Allah'a (c.c.) isyan etmeyi bir türlü kabul etmediğinden dedi ki:

- "Ya Rabbi! Bana izin ver de, o kimseye lanet okuyayım ve beddua yapayım"

Kendisine izin verildi. O da Cenab-ı Hakk'ın emrine isyan edecek olan o kula (ki bu kul İblis'in kendisi olacaktır) bin sene lanet okudu. Ne zaman ki, Cenab-ı Hak meleklere Hz. Âdem'e (a.s.) inkiyad secdesi etmelerini ve onu üstün tanınmalarını emretti. İblis'in de aralarında bulunduğu bütün melekler secde emrini itirazsız, tereddütsüz, kemal-i itaat ve tam iştiyakla yerine getirdiler. Fakat o zamana kadar binlerce sene abid ve zahid olarak görünen İblis, Hz. Adem (a.s.)'e secde etmeyi kibir ve gururuna yediremediğinden; daha doğrusu emre itaatteki inceliği kavrayamadığından ve gerçek kulluğun manasını idrak edip de onu bütün duygularıyla hazmedemediğinden; secde ve inkiyad emrini içine, özellikle aklına sindiremedi ve bu emre isyan etti. Cenab-ı Hak (c.c.) onu rahmet kapısından ebediyen kovdu ve o güne kadar yaptığı bütün hasenatını boşa çıkardı.

İblis'in ibadet, mücahede ve riyazat olarak bunca meşakkatlere ve zorluklara katlanmasına rağmen; samimi olmadığından ötürü Yüce Allah'ın (c.c.) ilminde şaki olarak yerini aldığını ve yüce Rahmetten kovulduğunu duyan ve gören Hz. Cebrail ile Mikail (a.s.) uzun bir müddet ağlayıp durdular. Vakitleri hep ağlamakla geçiyordu. Yüce Allah her ikisine de bu kadar ağlayışlarının sebebini (kendisi daha iyi bildiği halde) sorunca; onlar şöyle dediler:

- "Ey Rabbimiz! Sen'in mekrini şimdi daha iyi anladık. Sen'in mekrin bize de ulaşır, İblis'in başına gelenlerin bizim de başımıza gelmesi korkusundan ötürü ağlıyoruz. Ya biz de görüldüğümüz gibi Sen'in ilminde de böyle değilsek; halimiz nice olur"

Yüce Allah da onlara şöyle ferman etti:

- "İşte hep böyle olun da, mekrimden hiçbir zaman emin olmayın"

Bu hadise bizi ümitsizliğe sevketmemeli. Aksine bir taraftan Mokr-i İlahiden korkmaya, diğer taraftan da Rahmet-i İlahiyeyi reca etmeye ve O'ndan ümitvar olmaya sevketmeli...³

ŞEYHİN KIRK SENELİK ÜMİDİ

Hak dostu sizin gibi böyle dinledikleri bir zatı dinliyorlar. Cenabı hak onları rüşte ve hidayete erdiriyor. Gözleri açılıyor. Hakikat bin oluyorlar. Eşyanın hakikatına ledünyatına nüfus peyda ediyorlar. Mahfuz levhaları seyrederek hale geliyorlar. O mahfuz levhalardan birisinde kendilerini irşat eden zatın şaki olduğunu müşahade ediyorlar. Bir mürşit bir derviş düşünün ki etrafına bir sürü mürit toplamış.

³ Düşün, Anla ve Ağla, s:114

Muratları olan bu zat hakikate giden yolda onlara pişdarlık yapmış. Hakikatin berrak ve açık yüzünü onlara göstermiş. Ve sonra onlar ermişler tepeyi aşmışlar. Şahikaya çıkınca da ayla kamerle karşı karşıya gelmişler. İhraz ettikleri bu noktada bir de ne görsünler, şeyhlerini mürşitlerini, muratlarını cehennemlik görmüşler, talihsiz görmüşler, betbah görmüşler. Ve yavaş yavaş kopmaya şeyhi terk etmeye başlamışlar. Ama şeyhe hiç fütur gelmiyor. Tepenin dibinde gözükyor. Çünkü Allah nazarında şaki. Ama hiç fütur gelmiyor. Başını kaldırmıyor secdeden. Ellerini indirmiyor duadan, nasıl indirsin ki yok başka kapı mevla şimdi bizi kovsa nereye gideceksin, Çıkamazsınız dışarıya. Bütün hükümrânlık ona ait. Bütün anahtarlar ve kilitler onun elinde. Herkes gidiyor birisi kalıyor. O kalma işine sakat denir. O zata siddik denir. Siddik olmak çok mühimdir. Hz. Ebu Bekir'in makamıdır. Her şeye rağmen vefa gördüğünü terk etmeme. Bana bir kelime öğreten beni köle yapmıştır. Hayatımın sonuna kadar minnettarlığımı ona ifade ederim. Ona sadakat denir. Tek adam en sadık adam en siddiktir. Dayanıyor sonuna kadar. Mürşidin Allah'ın kapısından kopmadığı gibi oda Mürşidin kapısından kopmuyor. Efendim nasıl sadık ben onu şaki de görsem bende öyle sadığım. Sadıka sadık gerek diyor. Bu sadık mürit kalınca çağırıyor bir gün.

- "Arkadaşlarında bir şey hissettim. Ne gördüler acaba. Söylemek istemiyor." İsrar edince diyor ki "hazret sizin şaki olduğunuzu müşahede ettiler. Ondan ayrıldılar." Tebessüm ediyor, acı bir tebessüm. Nasıl bir acı tebessümdür ki binbir ıstırabın namesi vardır onda. Ah diyor. Ben onu kırk senedir öyle görüyorum orda. Kırk senedir müşahede ediyorum. Kırk senedir mevlam beni cehennemlik yapmış müşahede ediyorum. Ama nereye gideyim. İsrar ettim durdum. İşte o zaman rahmet ihtizaza gelmiştir. Gökler oynamıştır. Sa'd ibni Muaz'ın cenazesinde ihtizaza geldiği gibi. O esnada yazı silinip yerine Said yazılmıştır

İYİ ADAM KÖTÜLER LİSTESİNDEN NASIL KURTULDU?

Geceleri sabahlara kadar namaz kılıp gündüzleri de akşama kadar oruç tutan bir zat varmış. Herkes onun bu hâlini ibretle seyrederek, hayretle yâd edermiş.

Hattâ gökte melekler bile bu iyi insanın durumuna gıpta ile bakmaya başlamışlar. Bir gün Cebrail Aleyhisselâm demiş ki:

— Yâ Rab, ben bu iyi kulunu ziyaret edip sohbetinde bulunmak istiyorum, bana izin ver.

Rabbimizden cevap gelmiş:

— Sen o kulumu ziyaret et, ama iyi kulların listesine bir bak da ondan sonra ziyaretine git.

Cebraail Aleyhisselâm, iyi kullar listesine bir bakmış, bir türlü o zâtın adını bulamamış. Bir de kötü kullar listesine bakmış ki, adı listenin baş tarafında yazılı. Buna çok üzülen Cebrail Aleyhisselâm, ziyarete vanca durumu aynen anlatmış:

— Sen, demiş, bunca ibâdet ve kulluğuna rağmen kötü insanlar listesinde yazılısın. Yazık olmuş bunca gayretine. Adam boynunu bükmüş, omuzlarım silkmiş:

— Ben demiş, ona karışmam. Orasını Rabbim bilir. İsterse beni iyi kullar listesine yazar, isterse kötü kullar defterine. Ben O'nun hükmüne teslim olmuşum.

İslâm'ın bir mânâsı da teslim olmak değil midir?

Bu sözlerden sonra, yine abdestini almış, namazına başlamış, eskisi gibi ibadetine devam etmiş.

Durumu hayretle seyreden Cebrail Aleyhisselâm dönüp Rabbimize sormuş:

— Yâ Rab, bu ne hâldir? Kötü kullar listesinde yazmana rağmen, o yine ibâdetine devam ediyor,

Rabbimizden bir hitap gelmiş:

— Yâ Cebrail, bir de şimdi bak sen o listeye. Cebrail Aleyhisselâm bir de bakmış ki, ne görsün. Bu

defa da iyi kullar listesinin baş kısmında yazılı. Demiş ki:

— Yâ Rabbi, elbette böyle çok ibâdet eden bir kulunun lâyük olduğu yer burasıdır. Bu zatın ibâdeti bunu gerektirirdi.

Rabbimizden şöyle hitap gelmiş:

— Onu kötü kullar listesinin başından alıp iyi kullar listesinin başına yazdırışımın sebebi, ibâdeti değil, çok teslimiyetidir. Sen ona kötü kullar listesinden dediğin halde o teslimiyetini hiç bozmadı, "Onu Rabbim bilir," deyip yine ibâdetine devam etti. Onun bu derece benim takdirime teslim oluşu, benim rızamı kazanmasına kâfi geldi. Kötü kullar listesinden alıp iyi kullar listesinin baş kısmına yazdırdım.

Rabbimiz bundan sonra şöyle hitap etmiş:

— Yâ Cebrail, benim rızamı kazanmak isteyen kullar, benim takdirime teslim olsunlar. Onlar takdirime razı oldukları nisbette, ben de onlardan razı olur, haklarında hayırlar yazarım...⁴

“Beni Hûd Sûresi İhtiyarlattı”

Hiz. Ebû Bekir (ra), Allah Resûlü'ne sorar: “Ya Resûlallah! Saçınızda ak görüyorum. Birdenbire ihtiyarladınız; bir derdiniz mi var?” Ve İki Cihan Serveri cevap verir: “Beni Hûd, Vâkıa, Mürselât, Sûreleri ihtiyarlattı.”⁴³⁸ Hûd Suresinde O'na: “Emrolunduğun şekilde dosdoğru ol” (Hud, 11/112) denmişti. Bu doğruluk, Cenâb-ı Hakk'ın, Habîbi için çizdiği doğruluktadır. Ve O'ndan, bu çizginin korunması isteniyordu...

Mürselât, cennet ve cehennemin, zümre zümre ayrıldığı, insanların dehşet içinde iki büklüm olduğunu anlatıyordu. Vâkıa, yine bu zümreleri gösterip teşhir ediyordu. Bu sûrelerde anlatılanlar, Allah Resûlü'nü dehşette bırakıyor ve ihtiyarlatıyordu...

Ahirete Bakışı

Bir sahabi, evinde Kur'ân okuyordu. Aynı zamanda okuduğu Kur'ân, dışardan da duyuluyordu. Tam bu sahabi: âyetlerini okurken, Allah Resûlü oradan geçmekteydi. Birden rengi sarardı ve diz üstü yere çöktü. Sanki âyetler, O'nu ırgalıyor gibiydi. Evet, O, bu âyetlerin tehdidinden öyle korkmuştu.

Bu âyetler: “Hiç şüphesiz bizim nezdimizde (onlar için hazırlanmış) boyunduruklar, yakıcı bir ateş, boğazdan geçmez bir yiyecek ve elem verici bir azâb var” (el-Müzzemmil, 73/12,13) diyordu.

Aslında, bu gibi ifadelerden hiç endişe etmemesi gereken birisi varsa, o da Allah Resûlü'ydü. Ancak O, bize edep, terbiye ve Allah (cc) karşısında takınılacak tavır adına ders veriyordu...

ALLAH KORKUSU

Hakk dostu ruhunu Allah'a teslim edeceği an evlatlarını çağırır onlara şu tavsiyede bulunur(vakai Buhari Müslüm'de görüyoruz): Resulü ekrem(a.s.m.) anlatıyor, Der ki evlatlarım benim rabbime karşı yaptığım onu hoşnut edecek ve benim gönlüme itminan kazandıracak hiç güzel birşeyim yoktur. Bunu deyen Hakk dostudur. Bunu deyen tekyede ve zaviyede ömrünü geçiren insandır. Bunu deyen bir feryadında binlerce bülbülün nalanı gizli bulunan insandır. Gözünün tek kapesinde ummanların çağıladığı insandır.

Benim sevabım yoktur. Sevabım yoktur derken kul kendi küçüklüğü mevlanın büyüklüğü ölçüsünden meseleyi ele alıyor. Eğer Allah'ımın büyüklüğüne göre kulluk yapacak olursam vallahi hiçbir şeyim yoktur benim, işte onu anlatıyordu. Allah öyle büyük öylesine lutufkar öylesine ibadete müstehaktır ki insan soluk almadan ona kulluk yapsa ve sonra döse deseki vallahi bu Allah'a karşı benim

⁴ Ahmet Şahin “Dini Hikayeler” s:133

kulluğum yoktur yeminide hanis olmaz o insan. Yoktur çünkü Allah o kadar büyüktür ki , onun kulluğu o deryada zerre kalır katre kalır.

Ben böylesine tepeden tırnağa cürümle alude mahiyetimle rabbimin huzuruna gitmeden hicap ederim, sıkılırım. Beni şimdi kabre koydukları zaman münkir nekirle beraber bakacak bana , neyle geldin deyecek buraya . Amelin kabri olan bu sandığa nasıl geldin deyecek bana. Ben istemem öyle gitmek . Peki ne istersin. Ben vefat ettim mi beni yakın , ondan sonrada külümü savurun saçiverin fezaya. Gidi versin sağa sola. Mevlam toplarsa ben de deyeceğimi bilirim.

Resulü Ekrem naklediyor gayibbin gözüyle kabirde durumunu müşahede edip söylüyor. Vefat eder Hintliler gibi evlatları bir yığın odunun üzerine koyup yakarlar, cayır cayır yanar. Kül olur, kül olur savrulur Hak'ın korkusundan. Mevlanın haşyetinden. Allah ferman eder ruhun bütün zerratin vücutla münasebeti temin ve tesis edilir. Onlarla ruh münasebet kurar. Kabirde onun beklediği gibi , korktuğu gibi Mevla-ı mutaale zuhur ediverir. Tecelli ediverir. Kulum sana bunu yaptıran ne idi. Allah'ım çok korktum. Korkumdu. Bende seni afv ettim. Ben benden bu kadar korkanı cürümü günahı içinde bırakmam. Hatiat ve seiat içinde bırakmam. Affettim der. Mümin muvazene ve muadele kuruyor. Kalbinde bu saygı varsa ümit var ol. Rahmetinden ümit edilir ki mevla seni afv edecektir.⁵

ÖMRÜN KÖTÜ SONUÇLANMASI KORKUSU

Ey sâlih kişi! Sen bil ki, korkanların çoğu, sonlarının ne olacağından korkmuşlardır. Şundan ötürüdür ki, Âdemoğlu'nun gönlü daima değişir. Bir şekilden bir şekle kalbolur. Ölüm vakti yüce bir vakittir. Gönlün, ölüm vaktinde ne karar [utacağı bilinemez. Arif kişilerden birisi şöyle demiştir:

—Eğer bir **kimsenin elli yıl tevhid üzere** olduğunu **bilsem benden bir** saat uzaklaşıp bir **duvarın** ardına varsa onu tevhidine şehâdetde bulunamam. Çünkü gönlün **hâli değişmek yolundadır**. Nasıl **bir halde** geri **döneceğini** bilemem.

Yine yüce kişilerden birisi de şöyle demiştir:

— Eğer bana: "Evin kapısında şehâdet yolunda ölmeğe mi razı olursun, yoksa, biz göz odanın kapısında İslâm olarak ölmeğe mi razı olursun?" deseler, ben:

—Bir göz odanın kapısında Müslüman olarak ölmeğe razı olurum! derim Çünkü Evin kapısına varıncaya kadar İslâm kalır mıyım, ya da kalmaz mıyım, bilemem.

Ebû Derdâ (Allah ondan razı olsun) yemîn edip şöyle derdi:

—Hiç bir kişi yoktur ki, ölüm vaktinde imânının geriye alınmasından emin olabilsin. Belki de onu geri alırlar!.

SONUN KÖTÜ OLMASININ SEBEPLERİ

Ey aziz kişi! Sen bil ki, hayalımızın sonunun hayırlı olmamasının manâsı —ki bütün insanlar bundan çekinip kaçınır— imânın geri alınmasıdır. Ölüm ânında imânın kayboluşunun da sebepleri vardır. Bunun ilmi gizlidir. Lâkin bu kitapta açıklanabilen şudur ki, **imânın zail olması iki sebeptendir:**

1— Biri, bir kişi bâtil bir bid'âte inanır. Ömrünü o inanç yolunda geçirir. Onun hata olduğunu sanmaz. Fakat ölüm dakikasında bütün işler ona açılır. Hattâ, kendisinin bu inançtaki hatası da ona gösterilir. Bundan ötürü başka hususlarda olan inanç ve itikatlarında da şüpheye düşer. Bu tehlike bid'ât ehline vâki olur. Onlar o kimselerdir kî, imân yolunu delile ısmarlamışlardır. O kişi verâ ehli, takva ehli olsa da bu böyledir. Ama saf, içi temiz olan kişiler, yâni Müslümanlığı Kuranın ve hadîsin zahiriyle tutmuş olanlar, bu tehlikeden emin görünürler. İşte bundan ötürüdür ki, Resul (S.A.V.) şöyle buyurmuştur:

⁵ Ramazan 75

— İhtiyar kadınların itikadı gibi itikadınız olsun. Cennet ehlinin çoğu gönlü saf olanlardır.

Bu sebepten dolayıdır ki, din büyükleri kelâm ilminden ve eşyanın hakikatlerinden bahsedilmesini yasaklamışlardır. Çünkü onlar, bu bahisler üzerinde konuşan bir kimsenin ona takat getirmeyip bidate düşeceğini bilirlerdi.

2— İmân'ın alınmasında bir sebep de şudur ki, kişinin imânı aslında zayıf olur. Kalbine dünya sevgisi üstün gelerek Hak Teâlâ'nın dostluğunu zayıflatır. Ölüm dakikasında bütün yüksek arzularını ondan geri alırlar. Dünyadan kahrıyla çıkarılacağını ve dilemediği yere götürüleceğini görür. Belki de bu muameleden ötürü kendisinde bu hal doğan kişide Allah sevgisi zayıflar ve Allah dostluğu da ortadan kalkar.

O zaman o, oğlunu sevip de muhabbeti kaybolan kişiye benzer. Oğul babasının makbul saydığı bir şeyini alsa o şey için oğlunu kendisine düşman sayar. Ve mevcut olan sevgisi de kalmaz. Bundan ötürüdür ki, şehadet derecesi büyük bir derecedir, denilmiştir. Çünkü şehadet deminde gönülden dünya sevgisi kalkmış, Hak Teâlâ'nın sevgisi ve dostluğu onu kapanmış ve gönlünü Ölmeğe kararlı kılmıştır. Buna benzer halde iken ölüme erişmek büyük bir ganimettir ki, bu gibi haller tez geçer, Gönül o sıfatta devamlı kalmaz. Böylece kişide Hak Teâlâ'nın sevgisi galip olursa, dünyaya olan sevgisi kalmaz, bâtil olur, ortadan kalkar.

Bu son nişan de sonun güzeli olmasının nişanıdır. Böylece bir kimse bu tehlikeden uzak olmak dilerse bid'âten uzak olmak gerekir. Kur'ân'da ve haberlerde olan her şeye imân getirmek gerektir. Kur'ân ve hadîsten olan bir şeyi bilirse kabul eder, bilmez doğrudur der. Cümlesine inanır. O kişiye gereken mücadele Hak Teâlâ'nın sevgisini kendisine galip kılmaktır. İçindeki dünya sevgisini zayıflatmak, zebunlaştırmaktır. Dünya muhabbeti de ancak şeriat sınırlarına riâyet etmekle olur. O zaman da dünya o kişiye aşağılık halde görünür, Ve dünyada nefret duyar. Hak Teâlâ'nın sevgisi ise onun zikrini daima dilden düşürmemek şartıyla kuvvetlenir. Hak Teâlâ'nın dostlarıyla sohbet eder. Dünyayı sevenlerle sohbet etmez. Eğer onda dünya dostluğu üstün gelirse iş tehlikeye girer. Nitekim Kur'ân'da Allah'a Teâlâ şöyle buyurur:

"Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, karılarınız, oymağınız ve mallarınız, durgunluğa uğramasından korktuğunuz bir ticaret, hoşunuza giden oturma yerleri, size Allah ve Resulünden ve O'nun yolunda cihattan daha sevgiliyse artık Allah'ın buyruğu size erişinceye kadar beklemeye hazır olun, Allahü Teâlâ fâsıklar topluluğunu doğru yola (hidâyete) erdirmez." {Tevbe Sûresi: 24}.⁶

Beyhaki'nin Hz. Ebu Hureyre'den naklen yaptığı rivayete göre, Peygamber efendimiz şöyle buyurdu: "Kıymat günü Allah bir adamın cehenneme girmesine hükmetti. Allah'ın huzurundan alınıp cehenneme sevk edilirken adam geri dönüp bakar ve : 'Benim Allah'a karşı beslediğim ümidim böyle değildi!' der. Allah: 'Senin benim hakkımdaki düşüncen nasıldı?' diye sorar. Adam: 'Ben Rabbimin rahim, gafur(sonsuz merhamet ve mağfiret sahibi) olduğunu düşünüyordum' diye cevap verir. Bunun üzerine Allah: '**onun benim hakkımda hüsnü zannı var; ben de edllette onu cennete koyacağım' diye buyurur**" (Kenzu'l-Ummal, h. no: 5846)

Bu hadiste anlatılan hakikatlerin açılması için aşağıdaki bilgilere bakmakta fayda vardır:

Bu gibi rivayetlerde Allah'a karşı hüsn-ü zan beslemenin önemine işaret ediliyor. Bilindiği üzere, Allah'ın azabından emin olmamak, rahmetinden de ümidi kesmemek dinin temel esaslarından. Bir kudsi hadis-i şerifte Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur: **"Ben kulumun bana olan zannının yanındaım/yani, kulum beni nasıl tanırsa-düşünürse onunla öyle muamele görürüm"** (bk. Buhari, Tevhid 15, 35; Müslim, Tevbe 1)

⁶ İmam Gazali "Kimya-yı Saadet"

- “Bir kul bir günah işleyip de ardından –tevbe ve istiğfar ederek- bağışlanmasını diledi. Allah (meleklerine) şöyle dedi: **“kulum; bir günah işledi, fakat onun bir Rabbinin olduğunu, hem günahları bağışlayacağını hem de ondan ötürü cezalandıracağını bildi... (Sizi şahit gösteriyorum ki), ben onu bağışladım”** (Müslim, Tevbe, 29).

Ancak bu durum günah işlemeye bir neden olmamalıdır. Ne kadar çok günahı olursa olsun asla **ümidini kesmemek**; ne kadar ibadeti olursa olsun **yaptıklarına güvenmemek**, imanın bir gereğidir.